

РОЗДІЛ 1. ІНТЕГРАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ

УДК 339.187.6

Л. М. АКІМОВА

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано основні показники сучасного стану ринку фінансового лізингу в Україні, виявлено основні проблеми та запропоновано шляхи його розвитку.

In the article the main indicators of current state of financial leasing in Ukraine has been analyzed, and identified the main problems and the ways of its development.

Ключові слова: лізинг, фінансовий лізинг, лізингодавець, лізингодержувач, фінансові послуги.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні стабілізація стану економіки залежить від активізації інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, яка обумовлює потребу в оновленні активної частини основних засобів. Тому актуальним є питання розвитку дієвого інструменту фінансування таких програм - фінансового лізингу. Недостатність вивчення явища лізингу спричиняє неадекватне сприйняття його переваг вітчизняними підприємцями та державними установами.

Метою статті є оцінка сучасного стану ринку фінансового лізингу в Україні та визначення основних тенденцій його розвитку.

Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання: визначити сутність та стан фінансового лізингу в Україні, дослідити основні проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення.

Дослідженню проблем організації, функціонування та регулювання лізингових відносин, зокрема фінансового лізингу, приділяли увагу як іноземні, так і вітчизняні вчені.

© Акімова Л.М. – к.е.н., старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування

Серед яких є К. Кембел, Т. Кларк, А. Ласфер, В. Хойер, О. Амуржуєв, В. Газман, В. Горемикіна, Н. Внукова, А. Кущик, Д. Лелецький, В. Міщенко, О. Смирнов, Р. Саблук, Л. Прилуцький, О. Лях, О. Ольховикова, Я. Усенко та інші. Проте незважаючи на велику кількість досліджень, проблеми оцінки та розвитку фінансового лізингу в Україні є досі не вирішеними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про фінансовий лізинг», лізинг – це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1].

Найзагальнішою суттєвою рисою лізингу є віднесення його до різновидів економічних відносин і характеризується як підприємницька діяльність. В економічній літературі немає загальноприйнятої класифікації видів лізингу, однак переважає думка про те, що всі види лізингу походять від двох основних – фінансового та оперативного. Критерієм їх розмежування є обсяг зобов'язань лізингодавця та строки використання лізингового майна [3].

Фінансовий лізинг – комплекс економічних і майнових відносин, що виникає у зв'язку з придбанням майна у власність з подальшою його передачею у тимчасове володіння і користування за відповідну плату і наступним його викупом. З фінансового боку фінансовий лізинг – це є товарний кредит в основні фонди переданого в користування майна, який надається у товарній формі продавцем покупцеві у вигляді відстрочки платежу за продані товари. Незважаючи на таку схожість лізингу з кредитуванням, між ними є суттєва відмінність і в першу чергу та, що користувач майна не укладає кредитного договору з лізингодавцем. Порівнюючи фінансовий лізинг з кредитною угодою, необхідно врахувати важливу обставину: сума кредиту за взаємною домовленістю постачальника, покупця і банку може перераховуватися постачальнику безпосередньо, минаючи розрахунковий рахунок покупця, подібно як об'єкт фінансового лізингу

доставляється виробником прямо лізингоодержувачу, минаючи лізингову компанію [3].

Лізинг є інноваційним для України інструментом залучення капіталу, має чимале значення у період економічної кризи. Під час економічних потрясінь, обмеженій купівельній спроможності, значному безробітті цей вид діяльності, завдяки своїй винятковій економічній природі спроможний зробити великий вклад у піднесення і розвиток національної економіки [2].

Отже, фінансовий лізинг має ряд переваг. По-перше, він дозволяє в досить короткі терміни повернути вартість основних чи оборотних фондів. По-друге, швидке накопичення амортизаційного фонду веде до оперативного їх відновлення. Також фінансовий лізинг надає певні фінансові пільги для сторін. Лізингоодержувач не є власником майна чи обладнання, і воно перебуває на балансі лізингодавця. Лізингові платежі відносяться до поточних витрат, лізингоодержувач включає їх до собівартості продукції, виробленої за допомогою майна чи обладнання, що знаходиться в лізингу. Платежі йдуть не з прибутку підприємства, отже, на їх суму зменшується розмір оподаткованого прибутку. Зручність фінансового лізингу полягає ще й у тому, що лізингодавець при наявності відповідного застереження в угоді доставляє обладнання до місця призначення, що знижує транспортні витрати лізингоодержувача. Таким чином, використання фінансового лізингу є економічно вигідним для суб'єктів господарювання [3].

У розвинутих країнах світу операції фінансового лізингу довгий час є невід'ємною частиною економіки країни, де близько 30 % інвестицій припадає саме на такі операції. Що стосується економіки України, то тут фінансовий лізинг корисний тим, що він є альтернативою кредиту і є більш привабливим виходячи з його особливостей. Тому, виходячи з цього, фінансовий лізинг сприяє оновленню та модернізації основних чи оборотних фондів, забезпеченню партнерських відносин, які зумовляють взаємні вигоди, що призводить до збільшення ефективності економіки країни. Оцінюючи привабливість лізингу для усіх учасників такої співпраці, можна сказати, що фінансовий лізинг є вигідним як для суб'єктів, що надають лізингові послуги, так і для користувачів таких послуг.

Розглядаючи стан розвитку фінансового лізингу в Україні необхідно відмітити, що станом на 30.06.2013 до Переліку юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги та перебувають на обліку в Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), внесено інформацію про 254 юридичних осіб - лізингодавців та до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 116 фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу.

Протягом першого півріччя 2013 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, укладено 5 676 договорів фінансового лізингу на суму 5 185,8 млн. грн. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом договорів, укладених протягом першого півріччя 2013 року, становить 4 481,3 млн. грн. Вартість чинних договорів фінансового лізингу станом на 30.06.2012 становила 44,5 млрд. грн.

Близько 99,9% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами - суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами (табл. 1).

Таблиця 1

**Інформація
щодо вартості договорів фінансового лізингу
та їх кількості, укладених юридичними особами
та фінансовими компаніями за перше півріччя
2011-2013 рр.**

Період	Вартість договорів фінансового лізингу укладених за період, (млн.грн)		Кількість договорів фінансового лізингу (од.) укладених за період	
	юридичними особами	фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
I півріччя 2011 р.	4 042,0	6,6	4 511	7
I півріччя 2012 р.	9 519,0	0,8	6 223	2
I півріччя 2013 р.	5 182,0	3,8	5 661	15

Проведений аналіз засвідчує, що за перше півріччя 2013 року кількість договорів фінансового лізингу зменшилась (до 5 676 од.) в порівнянні з першим півріччям 2012 року. Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за відповідний період, також зменшилась у 4,3 рази в порівнянні з аналогічним періодом 2012 р. і становила 5 185,8 млн. грн. Отже, за підсумками першого півріччя 2013 року спостерігалось зменшення, як кількості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами, так і вартості договорів фінансового лізингу.

При цьому, за підсумками першого півріччя 2013 року найбільшими споживачами лізингових послуг є: транспортна галузь (вартість договорів станом на 30.06.2013 – 24 157,5 млн.грн.), сільське господарство (10 440,8 млн.грн.), будівництво (2 079,2 млн. грн.), сфера послуг (1 420,3 млн. грн.). Схеми розподілу обсягів лізингових операцій за галузями представлена на рисунках 1 та 2.

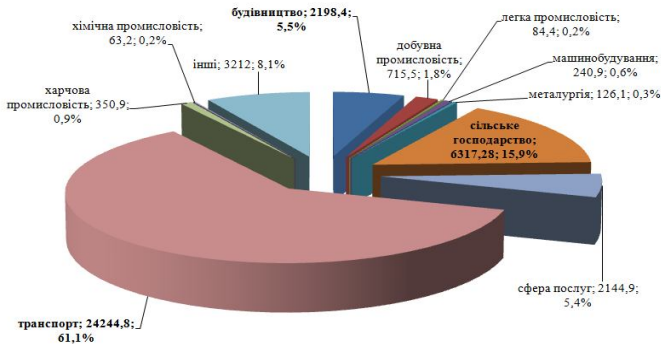
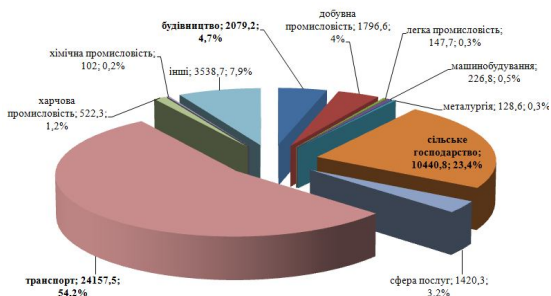

Рис. 1. Розподіл вартості чинних договорів фінансового лізингу за галузями, станом на 30.06.2012 (млн. грн.)

Примітка: побудовано на основі даних [2]

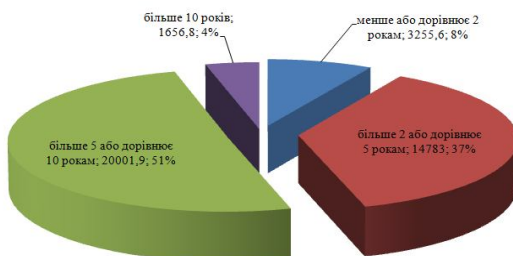
Отже, станом на 30.06.2013 відбулося зменшення на 5,7% вартості договорів фінансового лізингу за терміном їх дії, який менше або дорівнює 2 роки, в порівнянні з відповідним показником станом на 30.06.2012 (з 3 255,6 млн.грн. до 3 071,2 млн. грн.). Вартість договорів фінансового лізингу строком більше 10 років зменшилась на 1,6% (з 1 656,8 млн. грн. до 1 630,4 млн. грн.), вартість договорів строком від 2 до

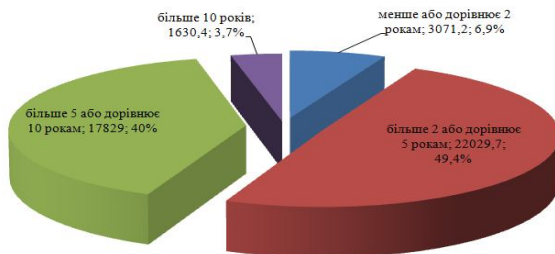
Рис. 2. Розподіл вартості чинних договорів фінансового лізингу за галузями, станом на 30.06.2013 (млн. грн.)

Примітка: побудовано на основі даних [2]

Розподіл вартості договорів фінансового лізингу за терміном їх дії станом на 30.06.2012 та 30.06.2013 зображено на рисунках 3 та 4.

Рис. 3. Розподіл вартості договорів фінансового лізингу станом на 30.06.2012, за терміном їх дії (млн. грн.)

Рис. 4. Розподіл вартості договорів фінансового лізингу станом на 30.06.2013, за терміном їх дії (млн. грн.)

5 років збільшилася на 49 % (з 14 783 млн. грн. до 22 029,7 млн.грн.), строком від 5 до 10 років зменшилася на 10,9 % (з 20 001,9 млн. грн. до 17 829,0 млн. грн.). Наведене засвідчує, що суб'єкти господарювання надають перевагу договорам фінансового лізингу від 2 до 5 років.

Основними джерела фінансування лізингових операцій за перше півріччя 2012-2013 рр., що здійснені юридичними особами - лізингодавцями та фінансовими компаніями, наведені в таблиці 2. Зазначене засвідчує, що за I півріччя 2013 року загальний обсяг джерел фінансування юридичних осіб - лізингодавців та фінансових компаній становив 3 543,6 млн. грн., що на 3 793,0 млн. грн. менше в порівнянні з першим півріччям 2012 року. У структурі джерел фінансування лізингових операцій сукупний обсяг власних коштів юридичних осіб - лізингодавців та фінансових компаній збільшився на 228,4 млн. грн. (з 365,0 млн. грн. станом на 30.06.2012 до 593,4 млн. грн. станом на 30.06.2013). За результатами I півріччя 2013 року сукупний обсяг позичкових коштів, у тому числі банківських кредитів, зменшився на 3 775,7 млн. грн. (з 6 614,5 млн. грн. станом на 30.06.2012 до 2 838,8 млн. грн. станом на 30.06.2013).

Таблиця 2

Розподіл джерел фінансування лізингових операцій за перше півріччя 2012-2013 рр.

Джерела фінансування	Перше півріччя 2012 року				Перше півріччя 2013 року			
	Грн. особи, млн. грн.	Частка, %	Фін. комп. млн. грн.	Частка, %	Грн. особи, млн. грн.	Частка, %	Фін. комп. млн. грн.	Частка, %
Власні кошти	364,8	5,0	0,2	25,0	591,7	16,7	1,7	45,9
Позичкові кошти, у т. ч. банківські кредити	6 613,9	90,2	0,6	75,0	2 837,8	80,1	1,0	27,1
Залучені кошти	15,6	0,2	0,0	0,0	5,6	0,2	1,0	27,0
Інші джерела	341,5	4,7	0,0	0,0	104,8	3,0	0,0	0,0
Всього	7 335,8	100,0	0,8	100,0	3 539,9	100,0	3,7	100,0

Таким чином, сьогодні ринок лізингових послуг в Україні знаходиться на початковій стадії свого розвитку. Однак останнім часом процес упровадження лізингу в Україні помітно пошавився. Проте, незважаючи на позитивні тенденції, у першому півріччі 2012 року, спостерігається скорочення темпів росту лізингового ринку у у першому півріччі 2013 року, зв'язку з погіршенням доступу до кредитних ресурсів (що є основним джерелом фінансування лізингових операцій), падінням платоспроможності підприємств, призупиненням інвестиційних проєктів, недосконалістю законодавства про лізинг, а також механізмів оподаткування, кредитування, монопольним становищем лізингодавців на ринку лізингових послуг.

Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновок, що фінансовий лізинг є одним із реальних напрямків активізації та прискорення розвитку економіки України. Проте найбільш доступний і ефективний спосіб фінансування розвитку бізнесу в Україні не є достатньо привабливим для підприємств. Причинами цього є: підвищення вимог до лізингоодержувачів та зростання відсоткових ставок за лізинговими угодами. Також існують проблемами, які гальмують розвиток фінансового лізингу: фінансова слабкість лізингових компаній; відсутність внутрішніх довгострокових ресурсів; обмеженість вторинного ринку обладнання та недосконала правова база регулювання лізингових операцій, відсутність офіційної статистики щодо обсягів проведення лізингових операцій суб'єктами господарювання унеможливає проведення об'єктивного аналізу стану ринку фінансового лізингу.

Тому з метою запобігання руйнуванню та сприянню розвитку ринку лізингових послуг в Україні необхідно: вдосконалити правове регулювання відносин лізингу, створити необхідні умови для розширення можливостей використання суб'єктами господарювання лізингових операцій, сприяти розвитку добросовісної конкуренції серед лізингодавців, поглиблювати спеціалізацію лізингових компаній, вивчати та використовувати іноземний досвід, збільшувати проінформованості потенційних лізинго-отримувачів, створити єдину статистичну базу для моніторингу показників ринку фінансового лізингу з метою його регулювання та подальшого розвитку.

Бібліографія

1. Закон України «**Про фінансовий лізинг**» від 16.01.2004 року № 723-97-вр [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>>.
2. Офіційний сайт **Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг** [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/1057.html>.
3. Кущик А. П. **Сучасний стан та проблеми розвитку лізингу в Україні** [Електронний ресурс] / Кущик А. П., Гергель Є. І. // Вісник Запорізького нац. ун-ту. – 2010. – Вип. 1. – с. 153–158. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vznu/eco/2010_1/
4. Саблук Р. П. **Фінансовий лізинг: стан та перспективи розвитку** [Електронний ресурс] / Саблук Р. П., Кравчук О. В.// Проблеми економіки . – 2011. – Вип. 4. – с. 121–123. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pekon/2011_4/121-123.pdf

Рецензент: д.е.н., професор Гуменюк В. Я.

УДК 338.439.02

Л. О. ГАСУХА

ЯКІСНА СКЛАДОВА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У публікації підлягають розгляду питання якості продукції, як важливої складової продовольчої безпеки регіонів України. Приводиться аналіз законодавства України, яким регулюються основні вимоги щодо якості сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки. Наводяться основні недоліки, що перешкоджають виходу української продукції на зовнішні ринки та даються пропозиції щодо гармонізації національної системи стандартизації продукції із системою стандартизації Європейського Союзу та міжнародними стандартами.

The subject of this publication is the assessment of product quality as an important component of food security in regions of

---

©Гасуха Л.О. – аспірант Луцького національного технічного університету